

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2007-2008

26 mei 2008

GEDACHTEWISSELING

**over de discussienota ‘Treden naar succes, werk en leren.
Het hoger beroepsonderwijs in het Vlaamse onderwijs’**

VERSLAG

**namens de Commissie voor Onderwijs, Vorming, Wetenschap en Innovatie
uitgebracht door mevrouw Kathleen Helsen en de heer Leo Pieters**

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Monica Van Kerrebroeck.

Vaste leden:

de heer Werner Marginet, de dames Katleen Martens, An Michiels, Marie-Rose Morel, de heer Leo Pieters;

de dames Veerle Heeren, Kathleen Helsen, Sabine Poleyn, Monica Van Kerrebroeck;

de dames Stern Demeulenaere, Laurence Libert, de heer Hans Schoofs;

de heer Dirk De Cock, mevrouw Anissa Temsamani, de heer Robert Voorhamme.

Plaatsvervangers:

mevrouw Marijke Dillen, de heren Pieter Huybrechts, Stefaan Sintobin, de dames Greet Van Linter, Gerda Van Steenberge;

de heren Ludwig Caluwé, Paul Delva, Jos De Meyer, Luc Martens;

de heer Karlos Callens, de dames Margriet Hermans, Fientje Moerman;

de heren Chokri Mahassine, Ludo Sannen, Joris Vandenbroucke.

Toegevoegde leden:

de heer Kris Van Dijck;

de heer Jef Tavernier.

Zie:

1492 (2007-2008)

– Nr. 1: Verslag over gedachtewisseling

INHOUD

	Blz.
1. Standpunt van mevrouw Magda Kirsch (Educonsult).....	4
2. Standpunt van de heer Jan Durnez (RESOC Westhoek).....	6
3. Standpunt van de heer Hans Daale (DASHE).....	7
4. Standpunt van de heer Franz Verplancke (Sint-Amandscollege Kortrijk).....	10
5. Standpunt van de heer Lieven Desmet (Voka – VEV).....	12
6. Vragen en opmerkingen van de leden	14
7. Antwoorden van de sprekers	16

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Onderwijs, Vorming, Wetenschap en Innovatie organiseerde op 29 april een gedachtewisseling met verschillende sprekers over de discussienota 'Treden naar succes, werk en leren. Het hoger beroepsonderwijs in het Vlaamse onderwijs. Discussienota – oktober 2007' van de heer Frank Vandenbroucke, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming.

Op 25 oktober en 6 november 2007 had over de discussienota een gedachtewisseling plaats met minister Vandenbroucke. Het verslag hiervan, met de discussienota als bijlage, is terug te vinden in *Parl. St. VI. Parl. 2007-08*, nr. 1492/1.

1. Standpunt van mevrouw Magda Kirsch (Educonsult)

Mevrouw Magda Kirsch, Educonsult: Mijn eerste reactie op de discussienota is er een van tevredenheid en instemming in grote lijnen. In 2003 heb ik een vergelijkende studie, met als titel 'Tertiary Short Cycle Education in Europe', gemaakt van dit niveau van onderwijs in 33 landen die op dat ogenblik bij het Bolognaproces waren aangesloten. Mijn professionele loopbaan speelde zich voornamelijk af in de Katholieke Hogeschool Leuven, vanaf begin jaren '70 tot 2001, al heb ik enkele jaren in Afrika gewerkt. Sindsdien werkte ik vooral in een internationaal perspectief, vooral voor EURASHE (European Association of Institutions in Higher Education) en de Koning Boudewijnstichting.

Uit de studie bleek ten eerste dat in Vlaanderen een aantal treden ontbraken in de Vlaamse kwalificatiestructuur. Dat doet niets af van de kwaliteit van het onderwijs in Vlaanderen, zoals de PISA-studies (Programme for International Student Assessment) hebben aangetoond. Toch is gebleken dat, vooral voor wie uit het beroepsonderwijs komt of uit sommige richtingen van het technisch onderwijs, de stap naar het hoger beroepsonderwijs vaak moeilijk zo niet onhaalbaar is.

Een volgende vaststelling was dat er wereldwijd een steeds toenemende vraag naar hooggeschoolde technici is. Dat gaat van ploegleiders en werfleiders tot technici in de chemische industrie.

Het hoger beroepsonderwijs kan nieuwe kansen bieden voor studenten die niet of slecht voorbereid zijn op het hoger onderwijs. Ik denk dan ook aan studenten met een taalachterstand of met leermoeilijkheden. Het zou ook een lagere drempel veronderstellen voor studenten uit een moeilijke sociaaleconomische

situatie. Ik verwijs in dat verband naar onderzoek van 2007 in Groot-Brittannië en Frankrijk, waaruit is gebleken dat mensen uit buurten met een problematische sociaaleconomische levenssituatie, vooral de stap zetten naar wat we het hoger beroepsonderwijs gaan noemen. In Frankrijk is een derde van de studenten van IUT, Instituts Universitaires de Technologie, en STS, Sections de Techniciens Supérieurs, beursstudent. De STS bevinden zich vooral in de lycées, het hoger secundair onderwijs. Ze zijn een soort van vierde graad en tellen zo'n 40 percent beursstudenten. Van de 150.000 afgestudeerden per jaar, behalen 100.000 hun diploma in de lycées en 50.000 aan een IUT. Voor Groot-Brittannië geldt alleszins dat waar er geen achtergrond van hoger onderwijs is, vooral de stap wordt gezet naar de korte niveaus zoals de 'foundation degrees' en de 'higher national diplomas'. Als er gekozen moet worden tussen een 'institution for higher education' of een 'further education college', dan kiezen Britse eerstegeneratiestudenten vooral voor het laatste. Ik meen daaruit te mogen afleiden dat het hoger beroepsonderwijs allicht kansen zal bieden voor eerstegeneratiestudenten in families waar nog niemand de stap naar het hoger onderwijs had gezet.

Ten slotte is het ook zo dat de zevende jaren, het hoger beroepssecundair onderwijs en het hosp (hoger onderwijs voor sociale promotie) binnen de CVO's (centrum voor volwassenenonderwijs) eindelijk hun plaats hebben gevonden in de kwalificatiestructuur.

Met een aantal zaken ben ik niet zo gelukkig, te beginnen met de benaming. De verwarring met Nederland zal mijns inziens groot zijn. Het hbo (hoger beroepsonderwijs) is in de Europese context een gekend fenomeen en ongetwijfeld zal de vergelijking worden doorgetrokken. Zo werd in het verleden ons hoger onderwijs van één cyclus ook verward met de 'tertiary short cycle education'. Zelfs een Belgische onderwijsspecialist verwarde ze ooit met onze professionele bachelor. Ik stel voor de benaming kort tertiair onderwijs of kort tertiair beroepsonderwijs te gebruiken. Zo gebruikt men als globale benaming 'les enseignements supérieurs professionnels courts'. Het moet hoe dan ook duidelijk zijn dat het om hoger onderwijs gaat, om beroepsonderwijs en dat het een korte cyclus is. De definitie van de OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling) voor tertiair onderwijs steunt mijn voorstel: een studieniveau na het secundair onderwijs dat kan leiden tot een op de arbeidsmarkt erkende kwalificatie en kan worden aangeboden in 'universiteiten en hogescholen', als een vertaling van de 'polytechnics and colleges' in de Engelse tekst. Die gaat verder met "...in other settings, such as secondary education", secundaire scholen dus.

Alle opleidingen uit het hbo, weze het uit niveau 4 of 5, zouden een dubbel doel moeten hebben. Enerzijds moeten ze arbeidsmarktgericht zijn, maar anderzijds moeten ze allemaal de mogelijkheid bieden om door te stromen naar een hoger onderwijsniveau. De opleiding moet dus worden samengesteld in samenwerking met het werkveld, gericht op de noden daar. Bovendien moet er een maximale samenwerking bestaan tussen opleidingsverstrekkers en kwalificatieniveaus. De tekst spreekt van een minimale samenwerking. Als de samenwerking begint wanneer er programma's worden geschreven, zullen opleidingen zich verplicht voelen om in een soort van harnas te fungeren waarbinnen geen wijzigingen mogelijk zijn. Met een continue samenwerking kan dat wel.

Inzake modularisering en flexibilisering, vind ik het goed dat er flexibele leerwegen zijn. Bij levenslang leren, moeten we ook denken aan levensbreed leren, waarbij verschillende wegen tot dezelfde kwalificatie kunnen leiden. De leerresultaten tellen en de competenties van de mensen die het kwalificatieniveau halen. De ingebouwde flexibiliteit voor het moment waarop het wordt aangeboden, en de plaats waar – het kan in een CVO, via afstandslernen, in een secundaire school, in een hogeschool – vind ik bijzonder goed, maar dan moet er degelijke studie- en trajectbegeleiding zijn. Studenten moeten geleid worden naar de studierichtingen die aansluiten op hun vooropleiding. Zo nodig moeten ze een soort bijkomend traject volgen.

Binnen het hbo zoals het nu geconcipieerd is, hebben ook de hogescholen hun plaats gevonden. In Groot-Brittanië en Frankrijk zijn meer dan 80 percent van de instroom generatiestudenten. Ik kan me perfect voorstellen dat zij zich in een centrum voor volwassenenonderwijs niet op hun plaats zouden voelen. Ondanks alle inspanningen binnen de hogescholen hebben we ook ondervonden dat volwassenen zich niet echt gemakkelijk voelen tussen achttienjarigen, zelfs als het onderwijs er deeltijds wordt aangeboden en er een flexibel traject is.

Ik wijs nog even op de paradox tussen modularisering en flexibilisering, die volgens de nota in de CVO's in verregaande vorm zouden worden doorgevoerd. Ik ben absoluut niet tegen modularisering gekant, omdat het een uitstekende manier is om een beroep aan te leren. Men kan project- en probleemgestuurd werken. Het is alleen heel moeilijk om aan studenten die uit een andere leeromgeving komen, vrijstellingen te verlenen op basis van verworven kwalificaties. Het ligt gemakkelijker met competenties. Dat probleemgestuurd onderwijs omvat niet altijd dezelfde opleidingsonderdelen, clustert niet dezelfde competenties en het aanbrengen van die competenties gebeurt niet altijd op dezelfde manier. Als duidelijke afspraken in dat verband ontbreken,

ontstaat een situatie waarbij studenten weinig vrijstellingen krijgen. Dat werkt vreselijk ontmoedigend. Zo hebben studenten uit hogescholen die aan de universiteit wilden beginnen, in het verleden ook vaak van nul moeten beginnen. Dat moeten we vermijden met het hbo. Daarvoor zijn goede afspraken tussen de opleidingsverstrekkers en transparante leerwegen onontbeerlijk.

De grote aandacht voor kwaliteitszorg stemde mij gelukkig, zeker vanuit mijn hoedanigheid binnen VLHORA (Vlaamse Hogescholenraad), als secretaris voor de visitaties van de professionele bachelors. Het is goed dat er een eigen kwaliteitszorgsysteem komt, geënt op dat van de professionele bachelors, met experts uit het werkveld en het onderwijs. Dat is beter dan één commissie voor hbo en professionele bachelor, omdat dan er onvermijdelijk zou worden vergeleken. Het gaat echter om twee verschillende niveaus, respectievelijk niveaus 4 en 5 voor hbo en niveau 6 voor de professionele bachelor.

Er zijn vervolgens nog enkele vragen bij mij opgekomen. Wat zal er gebeuren met bepaalde zevende jaren kso (kunstsecundair onderwijs)? Naar ik heb gelezen, zouden alleen die jaren met een beroepsfinaliteit worden opgenomen in het hbo. Dat lijkt me gevaarlijk. Ik begrijp dat wel voor het beroepsonderwijs, omdat het om een opleiding na het secundair onderwijs moet gaan en het zevende jaar daar leidt tot een diploma secundair onderwijs. Als een aantal zevende jaren kso uitgesloten worden, kan de indruk ontstaan dat die gelijkstaan met een zevende jaar bso (beroepssecundair onderwijs). Het moet mogelijk zijn om die jaren eventueel te verplichten zich beroepsgericht op te stellen, in plaats van ze uit te sluiten.

Voor niveau 5 heeft de minister ervoor gekozen om de studiepunten vast te leggen op 90 tot 120 studiepunten. De tekst van Bergen refereert aan 'approximately 120 ECTS-points'. Op de Bologna-website van Groot-Brittanië is de term 'approximately' al weggelaten. Niveau 5, de 'intermediate cycle within the first cycle', is daar vastgesteld op 120 studiepunten. Ik vrees dat, als we dit niet volgen, dat een onderwaardering van het Vlaamse onderwijs zou kunnen teweegbrengen. Het is zo al moeilijk genoeg om onze professionele bachelors te doen aanvaarden in het Verenigd Koninkrijk op bachelorniveau. Zij maken de rekening zo dat die worden gelijkgesteld met een 'higher national diploma', een tweejarige opleiding waar men dus om een bachelorniveau te halen vier jaar moet doen. Dus wordt maar de helft van onze opleiding gewaardeerd. Aangezien in Groot-Brittanië vaak de toon wordt gezet, moeten we daarmee oppassen. Het is daar bijvoorbeeld zeer moeilijk gebleken om onze studenten te laten goedkeuren voor een masterpro-

gramma. Daarom kunnen we beter het aantal studiepunten volgen.

Wat met de studiefinanciering van het hbo binnen het hoger onderwijs? Naar ik meen wordt enkel in een verminderd inschrijvingsgeld voorzien en niet in studiefinanciering. Ik zei al dat het in Frankrijk en Groot-Brittannië om meer dan 30 percent beursstudenten gaat en ik denk dat die niet mogen worden uitgesloten van studiefinanciering. Ik geloof in een terugverdieneffect, al ligt het moeilijk in het kader van de meerjarenbegroting. Er zullen echter minder studenten in het watervalstelsel terechtkomen, en meer die geleidelijk de ladder van het onderwijs gaan beklimmen. Dat wordt al eens bestempeld als 'het zalmeffect'. Ik heb mijn eigen zoon naar Groot-Brittannië gestuurd omdat ik wist dat hij het in het hoger onderwijs in België niet zou halen; hij behaalde daar een higher national diploma met onderscheiding. Dat was voor hem de eerste positieve onderwijservaring. Later stapte hij dan ook over naar de bacheloropleiding. Daar deed hij vier jaar over in plaats van drie en heeft het uiteindelijk toch maar gehaald. Ik geloof dan ook rotsvast in de waarde van het hoger beroeps-onderwijs.

Om af te sluiten, heb ik een aantal aanbevelingen op een rijtje gezet. In de eerste plaats moet men resoluut voor 120 studiepunten opteren voor niveau 5, al was het maar om een globale, Europese erkenning te garanderen. Voorts moet er werk gemaakt worden van studiefinanciering voor datzelfde niveau. Ook een andere benaming voor het hbo, om verwarring met Nederland te voorkomen, lijkt me onontbeerlijk. Het gaat immers niet op alleen in Vlaamse context te denken. En ten slotte moet ons hbo goed gepromoot worden en moeten dus ook CLB's (centrum voor leerlingenbegeleiding) het aanraden, moet het aanwezig zijn op de provinciale SID-ins (studie-informatiedagen) en moet het duidelijk beschreven staan in de brochures die na het secundair onderwijs worden meegegeven.

2. Standpunt van de heer Jan Durnez (RESOC Westhoek)

De heer Jan Durnez, voorzitter RESOC Westhoek: Mij is gevraagd om vanuit het regionaal sociaal-economisch overlegcomité de visie te brengen op de discussienota. Zelf ben ik ook voorzitter van een hogeschool in West-Vlaanderen.

Ik heb de opeenvolgende versies gezien en ze zijn telkens beter geworden door oplossingen te bieden voor diverse problemen. Ik som een tiental positieve punten op.

Een eerste is dat er een civiel effect wordt gegeven aan deze vorm van onderwijs, diploma's of certificaten. Ook de mogelijkheid van een verkort traject in de bachelor is belangrijk, net als de flexibiliteit en de duale trajecten. Het begrip 'certificaatsupplement', dat is ingevoerd, geeft een vermelding van de behaalde competenties. Het werkplekleren is essentieel om op die manier het traject te kunnen ontwikkelen, zeker gericht op de doelgroep die er oog voor heeft. Vervolgens wordt herhaaldelijk de valorisering van EVC's (eerder verworven competentie) en EVK's (eerder verworven kwalificatie) aangehaald en is er een keuze gemaakt voor modularisering. Ik volg wel mevrouw Magda Kirsch dat men ervoor moet oppassen geen nieuwe mankementen te scheppen. Het jaarsysteem wordt losgelaten en dat gaat gepaard met een maximale flexibiliteit. Er is samenwerking met de sectoren, de bi-diplomerings wordt meegegeven en het gezamenlijke aanbod is een grote uitdaging die het organisatorisch niet eenvoudig maakt. Het feit dat de publieke opleidingsverstrekkers – SYNTRA (Vlaams Agentschap voor Ondernemersvorming) en de VDAB (Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding) – betrokken worden, is eveneens belangrijk. In de discussienota is het onderzoek naar de macrodoelmatigheid van de opleidingen goed ontwikkeld, en dat is cruciaal om naar de arbeidsmarkt te kunnen stappen. Ik kom nog terug op de organisatie bij CVO's en hogescholen. Er kunnen ook gezamenlijke diploma's worden uitgereikt van beide. Iets wat ook nog een aardig organisatorisch werkstukje wordt, is de uitwisseling van docenten en personeel.

Vervolgens rijzen er ook een aantal vragen bij de nota. In eerste instantie vraagt de beginparagraaf van de nota om gelijke kansen op topniveau. Ten tweede is dit gemaakt op maat van het secundair onderwijs en het CVO en het hoger onderwijs ontbreekt eigenlijk als trekker. De verwarring met Nederland blijft bestaan. De keuze om het hbo in te passen in het secundair onderwijs is op zijn minst ook verwarrend, en zelfs een contradictio in terminis. Het staat haaks op het Nederlandse én Britse model. In het laatste zijn de bedrijven de belangrijkste partner. Hbo niveau 4 is voorzien in samenwerking met de CVO's, die al een grote behoefte blijken te hebben aan ondersteuning vanuit het hoger onderwijs. Verder wordt bij de opstartfase verwezen naar een tiental projecten die al deels duidelijk afgebakend zouden zijn en in een proefperiode zitten. Dat impliceert ook een vraag naar nieuwe initiatieven op korte en middellange termijn. Ik wil ook weten wat er gebeurt met de vrij omvangrijke groep van een 4000-tal studenten van het aanvullend secundair beroepsonderwijs (asbo). Zal er een soort van assimilatie gebeuren zoals vroeger voor de technisch ingenieurs is gebeurd, voor het inbedden ervan in het Vlaamse onderwijslandschap?

RESOC Westhoek heeft in de voorbije twee jaar met de sociale partners en de onderwijsinstellingen een aantal initiatieven genomen en voorstellen gedaan inzake hoger beroepsonderwijs. Een punt daarbij is het bieden van gelijke kansen op toponderwijs. In de Westhoek doet zich volgende situatie voor met jongeren met een opleiding hoger onderwijs: 39 percent ervan is uitgeweken, 2 percent is teruggekeerd, maar dat gaat om mensen die niet bijdragen tot het verhogen van het beschikbare opleidingsniveau. Ze kennen vaak problemen en komen terug om te redden wat er te redden valt. Er zijn ook amper 10 percent nieuwkomers en de rest kan als een circulatie binnen het gebied zelf worden gedefinieerd. De streek loopt qua opleidingsniveau dus leeg, maar ook qua bevolkingscijfers in de drie arrondissementen. De drie kustgemeenten moeten er wel worden uitgelicht om dat beeld duidelijk te zien.

Een tweede vaststelling zien we in de tabel met het aandeel van de West-Vlaamse arrondissementen in het hoger onderwijs. De participatie in Vlaanderen tegenover West-Vlaanderen en nog meer ten aanzien van de drie arrondissementen van de Westhoek (Diksmuide, Veurne en Ieper), ligt aanzienlijk hoger. Inzake gelijke kansen op toponderwijs, geeft dat een aanzienlijk probleem met zowat 2000 jongeren die niet toetreden tot vorming van hoger onderwijs. Het grootste deficit zit duidelijk bij universitair onderwijs, en het hoger onderwijs ligt iets lager dan het Vlaamse gemiddelde. Een deel studenten van het hogeschoolonderwijs zou zodoende thuishoren in de universiteiten. Als we die groep verplaatsen, ontbreekt er een instroom en zo komen we weer terecht bij de 2000 studenten waarvan sprake. Vanuit de sociale partners van het RESOC moet ik daarvoor bijzondere aandacht vragen bij het invullen van de gelijke kansen.

Hoe zijn we te werk gegaan in de voorbereidende fase? Samen met de sociale partners zijn projectaanvragen ontwikkeld begin 2007. Een aantal ideeën en ontwikkelingen van de discussienota zijn dus nog niet ingebed. Er is wel telkens uitgegaan van de dubbele finaliteit. Voor ons was dat de 3B, telkens 30 studiepunten, en de derde groep was een 3A en een 3B met respectievelijk de doelstelling ter plaatse of doorstroming naar de bachelors en andere opleidingsvormen. Wij willen graag zien dat er naast de ontwikkelingen in de discussienota, ook die kansen worden geboden aan een gebied waar er geen hoger onderwijs is en er ruim 200.000 inwoners leven. De streek raakt aan de Franse grens, waar in Duinkerke de Université du Littoral Côte d'Opale ligt en in Rijsel lopen zo'n 100.000 studenten school. De ontwikkeling valt stil in een gebied dat vroeger zeer kinderrijk was en ooit de jongste bevolking had.

De sociale partners hebben dit probleem zeer goed

aangevoeld en hebben een streekcharter van de Westhoek opgesteld. Een eerste punt behelst de uitbouw van het hoger beroepsonderwijs waarmee opleidingen worden gevraagd op het hoogst mogelijke niveau. Niemand is vragende partij voor hogescholen en universiteiten. Er zijn andere opties om de ontwikkeling in diverse punten van hoger onderwijs, hogescholen en universiteiten mogelijk te maken.

Tweede punt van het streekcharter dat cruciaal blijkt, is de zaak verder in kaart te brengen op regionale schaal.

Ten derde wordt ervoor geopteerd om niet enkel fysiek maar eventueel ook virtueel een opleidings- en vormingscentrum uit te bouwen waarin alle partners verenigd worden in het aanbieden van opleidingen: Eduwest met afstandsleren, SYNTRA, de CVO's, de competentiecentra van de VDAB's, RESOC en de onderwijsinstellingen zelf. De competentiecentra van de VDAB zijn iets apart, maar worden er bewust ook bij betrokken.

Ten vierde hebben de drie West-Vlaamse hogescholen gezamenlijk een initiatief genomen met de LED's, de laagdrempelige expertise- en dienstverleningscentra. Ook dat is gekoppeld aan een gelijktijdig verstrekken van opleiding en dienstverlening in voornamelijk kleinere bedrijven: de hogescholen bieden expertise aan en de bedrijven betalen daarvoor.

Ten slotte is er in het streekcharter ook vraag naar een afstemming met de arbeidsmarkt en knelpunten, waarbij RESOC Westhoek zich resoluut aansluit.

3. Standpunt van de heer Hans Daale (DASHE)

De heer Hans Daale, secretaris Dutch Association for Shorter Higher Education (DASHE): Ik ben blij dat ik vanuit Nederlands oogpunt een visie mag geven over de discussienota inzake hoger beroepsonderwijs. Ik meen in de eerste plaats dat er meer verwarring is ontstaan in Vlaanderen dan in Nederland over de gebruikte benaming.

Ik ben secretaris van de Dutch Association for Shorter Higher Education en voorzitter van het Leido, de project- en adviesorganisatie die door het Nederlandse ministerie van Onderwijs is verzocht in te staan voor de invoering van de zogenaamde 'associate degree', het tussenniveau in Nederland. Eerst geef ik enkele algemene opmerkingen, daarna reflecteer ik even over wat er in de nota staat over raamwerken. Daarna wil ik nog inzoomen op wat mij in Vlaanderen opvalt en enkele kanttekeningen plaatsen.

Het is vooreerst een goed initiatief om nu aandacht te besteden aan het invoeren van niveaus 4 en 5. Het sluit aan bij de ontwikkelingen van het Bologna-proces dat in 2009 in Leuven wordt afgesloten. Het effect is wereldwijd, want bijvoorbeeld Australië en Indonesië hebben de associate degree in navolging ook al ingevoerd. Europa wordt in dat verband in de gaten gehouden. Veel mensen gaan internationaal studeren.

Belangrijk is ook het ordenen van leerlijnen. Het moet duidelijk zijn welke leerlijnen gevolgd kunnen worden en hoe ze onderling gelinkt zijn.

Het positioneren van aanbieders in het onderwijs scherp afbakenen, maakt dat ook duidelijk wordt wie wat doet en waar men terecht kan voor welke opleiding, wat men te vertellen heeft.

Men gaat uit van niveaus, en dat sluit aan bij een ordening van het systeem met descriptorren die alle acht niveaus helder beschrijven. Voor de bovenste vier zijn er Dublin descriptorren, die ook zijn vertaald naar de niveaus één, twee, drie en vier – voor de eerste niveaus derhalve. De nota gaat wel volledig uit van het individu. Dat staat centraal, wat ik positief vind, maar er is een meetlat nodig om uit te maken welke mogelijkheden er zijn om hogerop te komen, om verder te studeren. Er is steeds meer behoefte om te weten waar je staat in het onderwijs. Die meetlat is het 'European Qualifications Framework' (EQF) waarvan ook het 'Flemish Qualifications Framework' is afgeleid. Het EQF werd op 16 februari 2008 door het Europees Parlement aanvaard.

De zogenaamde raamwerken of 'frameworks' worden afgemeten aan hun niveau, inhoud, vorm – deeltijds, voltijds, duaal – en de kwaliteit moet nadrukkelijk gewaarborgd zijn. De descriptorren beschrijven het niveau in een raamwerk. Heel wat van die niveaus zijn gekoppeld aan het beroepsonderwijs, dus aan het werkveld. Er zijn bij het bereiken van een niveau eigenlijk twee opties: ofwel meteen gaan werken en eventueel later een volgend niveau halen ofwel verder studeren. Het denken over die opties gebeurt al veel eerder, dus als men verder gaat met een studie naar een volgend niveau.

In Nederland speelt de discussie ook. Daar kennen we het havo (hoger algemeen voortgezet onderwijs) en vwo (voorbereidend wetenschappelijk onderwijs), hier in Vlaanderen is er het aso (algemeen secundair onderwijs) binnen het algemeen onderwijs. Twintig jaar geleden kon men met het algemeen vormend onderwijs nog de arbeidsmarkt op, maar nu is het essentieel een beroepskwalificatie te halen met een behoorlijke omvang en breedte. Het hoger onderwijs kent de bachelor, die in het European Qualifications

Framework als niveau 6 is opgenomen, wat in Nederland en België is aanvaard. In Nederland behelst dit niveau 180 ECTS-punten voor de wetenschappelijke en 240 voor de professionele bachelor. In Vlaanderen houdt niveau 6 voor beide richtingen 180 studiepunten in. Als deskundige stel ik mezelf dan de vraag waar de nul zit, van waaruit die 180 start. In de algemene leerlijn zou dat op niveau 4 moeten zitten, maar niveaus kennen veelal toch een bepaalde bandbreedte. Men kan er naast door te stromen naar een volgend niveau ook horizontaal binnen schakelen. Met een havo-diploma, niveau 4 dus eigenlijk, kun je in Nederland ook naar het vwo, eveneens te beschouwen als niveau 4: je kan met havo het hbo in en met vwo naar de universiteit om een bachelor te halen. Beide algemene opleidingen zitten dus op niveau 4, maar men kan horizontaal overschakelen tussen beide. Zo zijn er ook in het hoger onderwijs naast elkaar de professionele en academische bachelor. Van de academische bachelor kan een student meteen door naar de academische master, vanuit de professionele bachelor moet er geschakeld worden omdat het een andere vorm is. De vorm is dan wel anders, maar het bereikte niveau – de bachelor – niet.

Een andere invalshoek is het werken met graden binnen een niveau. Er is sprake van een graad met daaraan gekoppeld de Dublin descriptorren, en dat noemen we dan binnen de huidige afspraken formeel onderwijs, 'formal education'.

In Nederland, het bedrijfsleven en de hogescholen, is de afgelopen twee, drie jaar sterk de behoefte gegroeid aan het uitzetten van die formele leerlijn. Er is een evolutie vanuit een hbo- en universitaire opleiding zonder een onderscheid naar niveaus, naar een keuze tussen een bachelor of master, of een associate degree. Dat is in Nederland op enkele jaren doorgevoerd. Meteen zien we dat het informele onderwijs – werken en intussen competenties opdoen en dat verzilveren met EVC-procedures om een ervaringscertificaat te krijgen – en niet-formele trajecten zoals eenjarige opleidingen, branchediploma's, korte en smalle opleidingen, delen van opleidingen enzovoort, groeien naar gelijkwaardige leerlijnen.

Waarom is er behoefte aan formele diploma's? Om snel te kunnen schakelen. Jongeren hebben een baan en willen gaan studeren. Hoe ziet de loopbaan er dan uit? Ze willen dieper ergens op ingaan, moeten uitmaken of ze een hoog salaris willen of tevreden zijn met een laag. Willen ze een tijdelijke of vaste aanstelling? Willen ze werken of werken met leren en weer vertrekken als ze na drie jaar een diploma halen? De jeugd maakt van een loopbaan iets heel flexibel: er wordt over onderhandeld en de baas weet dat en kent de mogelijkheden. De persoon staat in het raamwerk centraal en het levenslang leren is de

volgende stap. Er is in Nederland een duaal systeem waarbij leren en werken gecombineerd kan worden. Wie uit het formele systeem stapt, en meteen een diploma wil halen, kan dat. In het niet-bekostigde systeem kan men voor branchediploma's gaan. Daar komt de baas wel in tussen. Of men kan opteren voor het door de overheid bekostigde systeem.

Redenerend vanuit niveau 4, komen we bij niveau 5 en op gevaarlijk gebied. Daar komen we bij wat in Nederland bekend staat als een hoger beroepsdiploma. In het formele circuit heet dat een associate degree. Het hoger beroepsdiploma, higher national diploma, houdt een erkenning in van het werkveld. Bij een graad, dus een diploma met een formele erkenning, gaat het om beroepsgericht onderwijs, met wat academisch onderwijs om de stap naar de bachelor te kunnen maken. Voor de associate degree is er de erkenning van de overheid en gaat het om beroepsonderwijs, met de kenmerken van het hoger onderwijs. In Engeland is het gevecht voortdurend aan de gang om ertoe te komen dat iemand met een foundation degree kan doorstromen naar een bachelor. De verhouding is 60 percent beroeps- en 40 percent academisch onderwijs.

Wat het hoger beroepsdiploma betreft, zelfs als dat met de branchediploma's is, vind ik dat er voor deelcertificaten geen plaats is in formele stappen. Die moeten een geheel vormen. Als je deeltjes wilt afronden, dan moet er voor een niet-formeel traject worden gekozen, met een zogenoemd 'non-degree'-diploma.

In Vlaanderen is het aso niveau 4, de bachelor is niveau 6 en niveau 5 is een tussenstap, net als in Nederland met de associate degree. Bekeken vanuit het beroepsonderwijs, dat ook niveau 4 is, dan kan men naar niveau 5 als opstap, met 120 studiepunten. Ik meen ook dat alles wat onder 120 ECTS ligt, straks vergeten kan worden in een internationale context. Dat telt niet.

Ik lees finaal in de discussienota dat niveau 4 secundair onderwijs is en niveau 5 hoger onderwijs. Er is dus geen discussie mogelijk over welk niveau wat inhoudt. Noem formeel de laatste lijn van niveau 4 secundair beroepsonderwijs en niveau 5 associate degree. Dat voorkomt grensoverschrijdend heel wat problemen.

Ik zou strategisch gezien voor alles wat je kunt rekenen tot de niveaus 5 tot en met 8 de naam Vlaamse hogeronderwijsruimte hanteren, naar analogie met de Europese benaming. De bachelor en master behoren dan tot het hoger onderwijs, maar de Vlaamse hogeronderwijsruimte omvat dan ook de associate degree. In Engeland, zo bleek mij onlangs bij een bezoek aan dat land, is er ook vraag om die term te

gebruiken in plaats van de foundation degree. Als we in die zin doorredeneren, kunnen we niveau 5 op drie manieren neerzetten.

De associate degree als graad in een hogeschool of onder licentie van een hogeschool bij een andere aanbieder. In Nederland is in maart 2008 de strategische notitie verschenen voor het middelbaar, dus secundair beroepsonderwijs. Daarin stelt de staatssecretaris dat zij niet inziet waarom de ROC's (Regionaal Opleidingen Centra) het mogelijk op termijn niet zouden mogen aanbieden, als er geen andere oplossingen zijn. Nederland en Vlaanderen vinden elkaar binnen een jaar dus met dezelfde problematiek vanuit twee verschillende richtingen. Als de associate degree formeel als graad wordt vastgelegd, met descriptoren, dan zijn er twee mogelijkheden: of het maakt deel uit van het hogeschoolaanbod en zit in de bachelor, of het is onder licentie en dus gelinkt aan de bachelor. Dan valt het onder de accreditatie van de NVAO (Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie), ook als het erbuiten ligt, bij een CVO bijvoorbeeld. Bij de hogescholen is dat zowel als het gaat om de 'internal quality assurance' als om de 'external quality assurance'. De NVAO is van buitenaf en er is een intern kwaliteitssysteem. Als men zegt dat dat allemaal niet nodig is en er geen behoefte is aan een graad, als het dicht bij het bedrijfsleven moet staan, dan noemt men dat maar gewoon een hoger beroepsdiploma, dus zonder de formele graad. Het hosp is daarmee nog steeds niveau 5, maar zelfstandig neergezet en ook met een eigen, goed op de doelgroepen afgestemde accreditatie. Het interne systeem mag dus best door het bedrijfsleven of inspectie georganiseerd worden. Het is dus daarmee gewoon een niveau, maar geen graad. Maar de waarde voor de doelgroepen is dezelfde.

Niveau 5 is dus hoger onderwijs, inclusief een accreditatie. Ik pleit voor een onafhankelijke inhoudelijke organisatie. In Engeland is de organisatie 'Foundation Degree Forward' (FDF), wel door de overheid gefinancierd, maar onafhankelijk betrokken bij de invoer en ontwikkeling van foundation degrees, al was het maar als intermediair tussen het bedrijfsleven dat op zichzelf niet zoveel te maken wil hebben met accreditatie en onderwijssystemen en de professoren die niet altijd precies weten hoe het bedrijfsleven werkt. Ook in Nederland zijn wij als Leido onafhankelijk en ontvangen we wat geld van de overheid voor die werking.

Bewaar vooral ook het respect voor wat eerst is opgebouwd en zoek vervolgens naar gemeenschappelijke sterke aspecten. Er kunnen een heleboel statistieken worden opgemaakt. Het gaat snel, want volgend jaar lijkt het zo te worden dat 10 percent van de studenten bij de opleidingen die nu te maken hebben met pilootprojecten, bezig is met een associate degree.

Vorm overleggroepen. Ik heb aangeboden om, daar waar er structuren opduiken die aansluiten op of gelijklopen met wat in Nederland gebeurt, uitleg te komen geven over hoe wij dat doen.

Ga bij opleidingen die gericht zijn op het werkveld uit van de arbeidsmarktrelevantie tot en met niveau 5 en zie niveau 6 als meer academisch. Niveau 5 is de meest geschikte schakel vanuit secundair beroepsonderwijs in Vlaanderen – mbo in Nederland of het ‘vocational education and training’ – naar het hoger onderwijs, dus ‘higher education’. Het is de uitdaging voor de komende tien jaar hoe we meer mensen vanuit niveau 4 naar niveau 5 kunnen krijgen en zelfs verder, naar het academisch onderwijs. Niveau 4 is moeilijk, maar met niveau 5 is een knik mogelijk, zelfs in Amerika met de ‘community colleges’. Het is een opportuniteit tot samenwerking.

Het schakelen bij graden, dus als iemand met een formeel diploma verder wil studeren, zou ik beperken tot maximum 30 ECTS. Er is niks meer ontmoedigend dan een graad te halen en dan toch nog een jaar over te moeten doen.

Postsecundair onderwijs, verkorte opleidingen, short cycle, het zijn allemaal negatieve formuleringen die vragen oproepen over de plaats van de opleiding in het geheel. Ze hebben allemaal hun eigen waarde voor de persoon en voor de werkgever.

Zorg ervoor dat er slechts één verantwoordelijke is voor een opleiding. Twee kapiteins kunnen niet, maar overleg en samenwerking is noodzakelijk.

Het Leido heeft allerlei themagroepen zoals over EVC, accreditatie, arbeidsmarkt en internationalisering. We organiseren studiedagen en seminars. Een en ander staat op de website www.leido.nl.

Om mijn verhaal enigszins te relativieren, wil ik meegeven dat het belangrijk is nooit te imiteren wat er in een ander land gebeurt. Wat Vlaanderen doet, moet gerespecteerd worden en daar moet respect voor zijn.

4. Standpunt van de heer Franz Verplancke (Sint-Amandscollege Kortrijk)

De heer Franz Verplancke, directeur Sint-Amandscollege Kortrijk: Het enige waar ik me zeer comfortabel bij voel, is dat ik in tegenstelling tot de andere aanwezigen de enige ben die dagelijks tussen niveau 4 functioneer.

Met de discussienota zelf, ben ik heel blij. Toen ik directeur werd in het Sint-Amandscollege, dat een handelsschool is van het katholieke net, kreeg ik een erfenis van zevende specialisatiejaren met een twin-

tigtaal leerlingen. Mijn voorganger liet weten dat ik er niet veel energie moest instoppen, want die zouden over onafzienbare tijd verdwijnen. De discussienota past wonderlijk bij de vaststellingen die we zelf op het terrein al hadden gedaan. Niet alles wat erin staat, biedt echter een oplossing voor de problemen op het terrein.

Het pleidooi om niveau 5 integraal naar de hogeschool over te hevelen, sluit aan op het feit dat elke vorm van onderwijs zijn eigen waarde en plaats heeft. Wat we niet mogen vergeten, is echter dat heel wat leerlingen in het secundair onderwijs geen bachelor of master aankunnen. Wat er de jongste jaren in het onderwijs aan het gebeuren is, lijkt er sterk op alsof men een visje uitwerpt om studenten te lokken met de idee dat als men niet slaagt, enkele extra modules ervoor kunnen zorgen dat het wel lukt. Uit mijn praktijkervaring kan ik u ervan verzekeren dat er heel wat jonge mensen nooit een bachelor kunnen, zullen of willen afmaken. Ze zijn niet geïnteresseerd, hebben er de tijd niet voor of beschikken gewoon niet over de capaciteit om dat te doen. We moeten ons ervoor hoeden een bachelor af te zwakken naar een niveau om die categorie toch te acaparereren. Ik zeg dat elk niveau zijn eigen niveau moet blijven, en laat de specialisatiejaren wat ze zijn: kortlopende opleidingen die mensen in een heel specifiek domein of een arbeidssituatie laten instappen. De cijfers over 16 jaar bewijzen dat tegen eind september 82 percent van onze leerlingen effectief werk heeft en dat er geen 5 percent binnen drie jaar van job verandert. Ik ben een van de weinige directeurs die met een overschot aan stageplaatsen zit. Ik had dit jaar 116 werkaanbiedingen en er waren slechts 82 leerlingen. Aan die evolutie heeft een hele equipe gewerkt, en vooral een directeur die nog iets van een ondernemer in zich draagt en die door het bedrijfsleven ook op een aantal tekortkomingen is gewezen.

Een van de heikele punten in het hbo-verhaal zal het secundair onderwijs zijn. In het Vlaams onderwijs is het zo dat, als men een leerplan wil aanpassen, men goed is voor minstens twee jaar in crashtempo en drie jaar als men het rustiger aan wil doen. De buitenlandse ervaringen, in Slovenië en Frankrijk bijvoorbeeld, en met het oog op hoe de SYNTRA's en CVO's hun programma's kunnen aanbieden, betekent dit dat men in het secundair onderwijs pas klaar is om in te spelen op de marktsituatie als de marktsituatie weer gewijzigd is. Dat is niet efficiënt en past zeker niet in onderwijs op dat niveau.

Een ander probleem lijkt me de grote diversiteit in aanbieders. Het moet voor jonge mensen duidelijk zijn waarvoor ze kiezen. Zo is vier jaar hartelijk gelachen met mijn voorstel om een eenjarige accountancyopleiding in te richten op het niveau van een zevende specialisatiejaar. Toch hebben onze

studenten werk, wat niet altijd het geval is voor wie aan een hogeschool is afgestudeerd. Dat komt omdat niet elk bedrijf of fiscaal bureau iemand nodig heeft die hele jaarrekeningen kan afronden. Vaak zijn er mensen nodig die louter inputwerk verrichten, maar die dat met kennis van zaken kunnen doen. Als mensen van een bacheloropleiding dat moeten doen, dan hebben we ze overgekwalificeerd. Als we echter de enige school in Vlaanderen zijn die accountancy-opgeleiden op de markt brengen, dan scheelt er iets in de visie die we jongeren voorhouden. Niet iedereen hoeft immers CEO (Chief Executive Officer) te worden van een bedrijf. Het bedrijfsleven bevestigt dat er nood is aan uitvoerende krachten. Ik heb te maken met mensen die de hardcore van het bedrijfsleven moeten verzorgen: de balie, de telefoonbediening, administratie, boekhouding, PR en IT. Het is gek genoeg ook de sector waarvoor geen convenant is, of een overkoepelende organisatie. Het is ook die sector waarvoor we met hand en tand zoeken naar mogelijkheden om onze leerkrachten op bedrijfsstage te sturen. Hoeveel bedrijven denkt u, zijn bereid hun boekhouding open te stellen voor leerkrachten, laat staan voor leerlingen? Toch is dat precies waarover ze klagen: ze vinden geen mensen op dat niveau. Wij leiden die groep op. Het is een moeilijk verhaal om aan leerlingen te vertellen, want we worden al jaren geweerd van de SID-in-beurzen omdat we secundair onderwijs aanbieden zonder achtste jaar. Jongeren mogen worden wat ze maar willen, maar er mag geen stand zijn van een eenjarige opleiding die voor velen een oplossing zou kunnen bieden.

Ik ga dus veel de boer op om in scholen te gaan vertellen en leerlingen maken zelf reclame. Vaak komen ze echter veel te laat bij ons terecht om iets te doen waarmee ze zin aan hun leven kunnen geven. Het is dan ontzettend veel werk om die jongeren opnieuw in het keurslijf van een opleiding te krijgen. Ze hebben een aantal jaren genoten van het leven en geen studieboek meer opgepakt. Probeer ze dan maar competentiegericht aan te pakken.

Vier jaar geleden hebben we resoluut besloten dat we de leerplannen van ons specialisatiejaar niet meer zouden geven. Ze dateren van 1976 of zijn totaal verouderd. Tragisch genoeg is dat de situatie. Er zijn niet genoeg leerlingen in het segment, maar hoe zou het anders kunnen? Niemand kent het. Anderzijds zien we dat mensen die in het systeem zijn gestapt en er werk door hebben gevonden, ook de aanzet vormen voor heel wat anderen. Bepaalde attitudes die we aanleren, komen in een theoretische vorm van onderwijs niet aan bod. Wij doen dat wel. Zo verplichten we leerlingen in een bepaalde week een zekere dresscode aan te houden zodat ze dat gewoon worden. Een lesdag begint niet noodzakelijk op een vastgelegd uur, en eindigt dan ook niet op een vast

uur. Zaterdag is niet langer een heilige dag.

Op bepaalde zaken liepen we echter vast. Zo was in Rijsel veel vraag naar administratieve krachten met kennis van het Nederlands. Men heeft ze echter vooral op zaterdag nodig. In het secundair onderwijs geldt echter een stageregeling voor min-achttien-jarigen. Aangezien we die stage dus niet konden inrichten, gebeurde dit op vrijwillige basis.

Toen de minister het had over de proeftuinen, werd ik meteen 'boer' van proeftuin 1. De proeftuin werd ingericht in samenwerking met het KATHO (Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen). Er werd een systeem opgezet om de mensen die door het watervalstelsel zijn gevallen in het aso, en dan in het secundair net het zesde beroep haalden dan nog een zevende jaar te laten volgen. Ze zijn eigenlijk sterker dan dat en bekwaam om iets te doen boven dat zevende beroep. Er is echter een opstap nodig om naar het hoger onderwijs te gaan, door de onderwijsvorm, een tekort aan bepaalde vakken en een te grote focus op de praktijk. Wij toonden dan ook grote interesse om mensen via de EVC's vrijstellingen te bieden binnen de domeinen die in het KATHO werden aangeboden, zoals fiscaliteit, marketing enzovoort. Al snel bleek het omgekeerde veel meer waar. Het watervalstelsel is eerder een Niagara Falls, want als men dan stopt, valt men in het niets. Er is geen opvang. De ervaring leerde ons dat een student die begint in een hogeschool en stopt in november geen opties heeft. Heel wat jonge mensen vertelden thuis pas in januari dat ze met de opleiding waren gestopt. Het geeft een zekere sociale status om te kunnen zeggen dat men door de proefexamens niet is geraakt en daardoor is gestopt: bijna de helft van die leerlingen begint het jaar erna bijna identiek hetzelfde jaar in het hoger onderwijs, met gegarandeerd hetzelfde resultaat. Dat komt omdat het voor mensen die zes maanden geen enkele competentie bijtrainen en verloren lopen in het systeem het steeds moeilijker wordt om de draad weer op te pakken. Proeftuin 1 is dus uitgemond in een wisselwerking tussen wat heel goed is bij ons in een specialisatiejaar, waar ze met een aantal EVC's vertrekken naar een opleiding, en wat heel slecht is bij jullie, namelijk de oriëntering naar ons. Luik 2 is niet altijd goed gelukt omdat het niet gekend is bij de student, laat staan bij de ouders. Het absurde verhaal dat ze daarmee terug naar het secundair gaan, speelde daarin ook een rol. Dat kon immers niet, want dat diploma hadden ze al behaald.

De verwarring spruit ook deels voort uit het feit dat bepaalde collega's hebben geopteerd voor meer investering in de jaren één tot zes en de zevende jaren – de specialisatiejaren – stilletjes hebben laten doodbloeden. Ze brengen namelijk niet op. Op enkele uitzonderingen na zijn we de enige school die dit

nog aanbiedt. Heel wat leerlingen schrijven zich bij ons in omdat we in Kortrijk gesitueerd zijn. Het sociale imago van te studeren in een stad waar er toch hoger onderwijs aangeboden wordt, doet wel wat.

Er kwam ook een tweede proeftuin, waarin we betrokken werden. Daar werd de inspanning gericht op het werkplekleren. Ik vroeg ooit of dat ook kon gelden voor de handel. Voor boekhouding is men daar nu eenmaal niet happig op. Toch vonden we een bedrijf dat bereid was erin mee te stappen: Termote en Vanhaelst. Zo hoopten we te kunnen aantonen waar de problemen voor niveau 4 zich precies situeren op dat gebied.

Ik wil ook even de visie over de benaming van hoger beroepsonderwijs delen. Wat er in Nederland gebeurt, interesseert mij niet. Wat er in Amerika speelt, nog minder, want de meesten komen er nooit. Mijn mensen hebben er wel moeite mee omdat zij uit het beroepsonderwijs komen en wij begrijpen niet met welk stigma we duizenden jonge mensen opzadelen. Ik heb zelf meegemaakt dat mijn dochter een restaurant wilde beginnen en dus de keuze moest maken tussen tso of bso voor een hotelopleiding. In haar beeldvorming impliceerde tso het theoretisch uitleggen hoe men zakjes kon openen. Dus koos ze voor bso, omdat ze daar echt in de keuken kon staan. Ze is er zwaar op gepakt door haar vrienden: ze was maaër een beroepsleerling. Terwijl de term 'beroeps' erop moet wijzen dat het onderwijs doelgericht op het werkterrein is gericht, noemen wij het al twee jaar hpo, hoger professioneel onderwijs, omdat we op een professionele manier werken. Het gaat in wezen om het gevoel dat de student daarbij heeft.

Een andere opmerking bij de discussienota is dat er een reëel risico bestaat dat er geen cursisten met verschillende rugzakken vertrekken. Als men dat hoger beroepsonderwijs wil inrichten, dan moet elke leerling dezelfde voorwaarden krijgen om ermee te starten: dezelfde financiering en financiële mogelijkheden. Anders slaat men de bal compleet mis en is men een groep aan het opvissen die er anders ook wel zou gekomen zijn. Ik verwijs ter zake naar wat mevrouw Kirsch zei. Heel vaak liggen de sociale omstandigheden aan de basis van de keuze voor beroepsonderwijs. Alleen met de juiste omkadering na het secundair onderwijs, komen die mensen eruit. Zo moeten heel wat van onze leerlingen van ver in Kortrijk geraken. Door onze flexibele leerstijl, kunnen ze niet altijd op het openbaar vervoer rekenen. Ze gaan ook niet op internaat, want daar zitten ze dan als 20-jarige of ouder tussen jongere mensen. We kunnen hen trouwens ook niet verbieden om nog uit te gaan. Dus gaan ze op kot, maar daarvoor is er geen tussenkomst voorzien. Ze moeten dat dus zelf ophoesten en werken ervoor in de weekends. Ook dat is een bemerking bij de discussienota.

Er zijn dus nog tekortkomingen in de nota, maar toch hoeft dit de uitvoering niet te vertragen. Mensen die deze opleidingsvorm volgen, hebben een eigen kwalificatie nodig en geen addendum bij het secundair onderwijs, ook al wordt het in dat kader gegeven. Ik pleit ervoor om de opleidingen ook daar op hun plaats te laten, omdat de mogelijkheden tot samenwerking tussen secundair en secundair aanwezig zijn. Dat wordt vaak over het hoofd gezien, en de focus gaat dan naar samenwerking tussen hogescholen, CVO's en secundair onderwijs. Iemand leert in een zevende specialisatiejaar restaurant hoe hij gerechten moet verfijnen, en heeft een opleiding bedrijfsbeheer. Dat leidt nog altijd niet op tot het runnen van een bedrijf, integendeel. Er zijn een aantal opleidingen in accountancy of ondernemerschap. Intrinsiek is in dat curriculum opgenomen dat een leerling van twee scholen zou kunnen deel uitmaken en zijn kwalificatie dus gespreid zou kunnen behalen. Dat moet mogelijk worden. Het is een andere vorm van samenwerking.

Ik geloof ook sterk in de projectoproep van de Vlor (Vlaamse Onderwijsraad) van een tiental dagen geleden die binnen een tweetal weken al moet zijn ingediend. Wij zullen dat proberen omdat we van oordeel zijn dat we dankzij onze proeftuinen ook heel wat expertise in huis hebben over waar het mis loopt in de regelgeving. Het is niet evident om met docenten en leerkrachten te schuiven. Ik richt een warme oproep om voor het hbo, en zeker in het kader van secundair niveau, de schoolopdracht te laten primeren en niet een opdracht gericht op aantal uren en vakken die we sowieso niet meer geven. We moeten nu onwezenlijk schipperen om dat allemaal in orde te krijgen voor het ministerie, gewoon om ons ding te kunnen doen en de administratie tevreden te stellen. Het is nergens voor nodig. Leerkrachten zelf willen in andere vormen lesgeven.

5. Standpunt van de heer Lieven Desmet (Voka – VEV)

De heer Lieven Desmet, adviseur Voka (Vlaams Netwerk van Ondernemingen) – VEV (Vlaams Economisch Verbond): Er is al heel wat gezegd. Ik zal het hebben over een vijftal vragen. Waarom staat Voka achter de idee van hoger beroepsonderwijs? Wachten ondernemers erop? Kan het hbo bijdragen op wat ondernemers verwachten? Welke vragen stelt Voka in verband met het hbo?

Staan we achter de idee van hoger beroepsonderwijs? Ja, want het sluit aan op wat Voka al een drietal jaar hoog in het vaandel draagt, namelijk de formule $E=TI^2$. Dit betekent dat excellent ondernemen talentontwikkeling, innovatie en internationalisering nodig heeft. We zijn er ook stilaan van overtuigd dat

talentontwikkeling de basis is. Alles wat dit kan bevorderen, steunen we. Het Voka-congres droeg de titel 'Elk Talent aan het Werk, Werk voor elk Talent'. We kunnen er van uit gaan dat van ondernemerskant het engagement er is en verder moet groeien om werk te scheppen voor elk talent

We horen dagelijks dat het moet gaan om activering, jobrotatie en jobmobiliteit en flexibiliteit. Ik zou het verhaal liefst ook plaatsen binnen het kader van levenslang leren, dat ik dan weer liever levenslang ontwikkelen noem. Leren heeft een te formele connotatie en daar gaat het niet om. Een kanttekening daarbij is dat we vandaag telkens horen dat het gaat om het ophangen van opleidingen aan dat Europese formele kwalificatiekader. Dat is niet de bedoeling van dat kader. Het is opgesteld om kwalificaties in te schalen. Het zou best kunnen dat bepaalde masteropleidingen niveau 7 niet halen. Is het de bedoeling om met cijfers te goochelen en ze allemaal over dezelfde kam te scheren? Zo zou het ook best kunnen dat een aantal van die zevende specialisatiejaren het niveau 4 niet haalt. Maken we ze dan moeilijker en missen we zo dan weer de doelgroep? Het gaat er dus om hoe we met dat kwalificatiekader aan de slag gaan. Over het Vlaamse kwalificatiekader heb ik nog absoluut geen informatie en we zouden graag zien hoe dat evolueert. Daar moeten we immers mee werken.

Wachten ondernemers op het hoger beroepsonderwijs? Neen, zij zijn daar niet mee bezig. Dat betekent niet dat ze niet dankbaar zijn eenmaal het er is. Ze wachten echter op goede arbeidskrachten, mensen die vandaag inzetbaar zijn en noodzakelijk zijn voor de arbeidsmarkt. Ze verwachten een goede match tussen wat onderwijs brengt en wat de arbeidsmarkt vraagt. Dat is de enige prioriteit. De arbeidsmarkt is ontzettend flexibel en er moet worden onderzocht op welke manier het hbo daaraan kan blijven beantwoorden.

Ik merk ook nog even op dat men in de bacheloropleidingen zeker bezig is met arbeidsattitudes. Zo kreeg men in de lerarenopleiding twee uur les over hoe zich te gedragen in een stageschool. Het verbaasde menigeen hoeveel afspraken daaraan gekoppeld waren. Arbeidsattitudes zijn het pijnpunt van de arbeidsmarkt. Ondernemers verwachten mensen die willen leren en hun werk optimaal willen doen, die gericht zijn op excellentie en die gemotiveerd zijn. Bij 'flexibel inzetbaar' hoeft er geen doemscenario van om de haverklap een andere werkplek, op te duiken. Het betekent alleen dat, als er doorgroeimogelijkheden zijn in een bedrijf, men ook de competentie en de wil zou hebben om die te aanvaarden. Dat is niet zo vanzelfsprekend, want niet iedereen heeft de wil om door te groeien.

Kan het hbo een bijdrage leveren? Ik denk van wel.

De heer Verplancke stelde terecht dat het hoger beroepsonderwijs niet in de eerste plaats gericht moet zijn op doorstromen naar het hoger onderwijs, maar op de arbeidsmarkt. Zo zal een bepaalde populatie worden aangesproken die wel hogere kwalificaties kan halen, maar wellicht nooit een bachelorniveau zal halen. Dat er schakelprogramma's worden ontwikkeld in hogescholen om dan alsnog hogerop te raken, kan best, maar het hoger beroepsonderwijs moet in de eerste plaats op de arbeidsmarkt gericht zijn en op die perfecte match. Er is een ongelooflijke nood aan technisch- en beroepsgeschoolde mensen.

Het hbo kan daartoe bijdragen omdat het mensen de kans biedt om door te groeien in hun job. Er kan een cultuurverandering door worden teweeggebracht in het opleidingsdenken. We moeten aannemen dat we later ook nog verder leren en dat het niet stopt eenmaal we een diploma halen. Ook werkgevers moeten we daarvan overtuigen. Zij moeten begrijpen dat ze op zeker ogenblik ook werknemers zullen moeten loslaten omdat ze zich verder willen bekwamen of om verder te studeren. Het is dus een verhaal van de responsabilisering van onderwijs, werknemer en werkgever. Het zelf halen van hogere kwalificaties kan leiden tot hogere beroepsmotivatie en prestaties. Als mensen het gevoel krijgen dat ze meer kunnen dan ze denken en de mogelijkheden krijgen om daar te komen, dan zet hen dat aan tot actie.

Het hbo kan verder een bijdrage leveren want levenslang ontwikkelen kan voor iedereen leiden tot hogere certificering en hogere inzetbaarheid. Door de hogere kwalificatie kan er een grotere mobiliteit op de arbeidsmarkt ontstaan.

Via het hbo kunnen mensen de soms ontbeerde kansen op die manier later inhalen.

Ik wil ook hameren op het excellent leerplichtonderwijs voor alles. Ik heb wat cijfers die me niet zo gelukkig stemmen. De PISA-onderzoeken wijzen uit dat Vlaanderen – al drie keer op rij – de topprestaties van zijn onderwijs ziet zakken. Daar moeten we over nadenken. Halen we uit die top wel wat erin zit?

Wat met de verlenging van studieduur? Dat moet worden ingeschat met het oog op het feit dat vandaag 15 percent van de leerlingen ongekwalificeerd uitstroomt. 33,5 percent van de jongeren en 40 percent van de jongens zitten met minstens één jaar leervertraging in het secundair onderwijs. Mijns inziens moet dus eerst en vooral in het secundair onderwijs worden nagegaan hoe die mensen in de juiste richtingen en studies terecht kunnen komen, hoe we ze de juiste leerwegen kunnen tonen. Minister Vandenbroucke doet al een aantal zaken in dat verband, maar ze gaan niet ver genoeg.

Wat te doen met de waarde van het diploma secundair onderwijs? Als ik het goed begrijp is het zelfs geen vereiste om naar hoger beroepsonderwijs door te gaan. Hoe motiveer je dan onze moeilijk lerenden nog om het diploma hso (hoger secundair onderwijs) te halen?

Wat met het competentiedenken? Het gaat om competenties en kwalificaties inschakelen, maar niet over opleidingen inschakelen. Zijn al de competentieprofielen en opleidingen niveau 4 of 5 waard? Dit heb ik hiervoor voldoende uitgewerkt.

Wat vraagt Voka-VEV? We vragen in eerste instantie om transparantie in de benaming en de outcomes. Het benieuwt me hoe werkgevers gaan omgaan met de nieuwe graduaat die eraan zitten te komen. Het graduaat dat nu is ingeschreven in de nota is anders dan wat we kenden en dat bachelorniveau was. Een werkgever krijgt met een heel ander niveau te maken.

Voka-VEV vraagt ook om responsabilisering van alle onderwijsniveaus om jonge mensen meteen op de juiste onderwijsstrajecten te zetten.

We vragen eenduidigheid van de aanbiederszijde. Dat omvat twee sporen. Hoe zal de student nog wijs raken uit wat hij waar kan leren? Hoe zal de werkgever de waarde van het geleerde nog correct kunnen inschatten? Als dit wordt doorgevoerd zoals het nu geschreven is met de verschillende aanbieder-niveaus, scheppen we zeker problemen. Wellicht is het goed na te gaan hoe die te voorkomen.

Voka vraagt naar samenwerking met de privé-opleidingsmarkt. Die is ingegeven van twee kanten. Heel wat mensen uit de doelgroep krijgen al opleiding in hun sector. Sommigen daarvan kunnen even goed het kwalificatieniveau halen. Wat doen we daarmee? Inschalen op het EQF of niet? Ik zou graag die samenwerking zien ontstaan, omdat er dan ook een kwaliteitscontrole zal zijn op de privé-opleidingsmarkt aangezien die controle is ingeschreven in het decreet. Dit biedt dus een kans om ook de private opleidingsmarkt te responsabiliseren.

Zijn al de competentieprofielen en opleidingen niveau 4 of 5 waard? Ook daar zijn we mee bezig. Denken we dan aan kwalificaties of aan opleidingen inschalen?

Zeer belangrijk voor Voka-VEV is de recurrente betrokkenheid van de SERV-partners bij het opleidingsaanbod. Opleidingvragen kunnen het best door de sociale partners tegen het licht gehouden worden van de noodzaak voor de arbeidsmarkt. Er zal een continue actualisering nodig zijn.

Als hoger beroepsonderwijs alleen zal worden aangeboden in een formele schoolcontext, dan zal men

een aantal mensen uit de doelgroep die men voor ogen houdt, niet bereiken. Zij willen immers niet terug naar een schoolomgeving. Dat doet de vraag rijzen of er geen opleidingen moeten worden aangeboden op de werkvloer, in bedrijven. Zo wordt werkplekleren gecombineerd met theoretische vorming, maar dan in bedrijven. Dat biedt enige veiligheid voor de doelgroep.

Een open vraag is wat de betekenis van diploma's zal zijn in de toekomst. Als we het kwalificatiekader bekijken, dan moeten we nagaan wat een diploma dat vandaag wordt behaald, zal betekenen. Als we alle masters op niveau 6 of 7 inschalen, is er geen probleem. Maar de vraag blijft of ze die wel waard zijn. Idem voor de bachelors op niveau 6.

Ook ik steun het pleidooi pro West-Vlaanderen. Vooral in de Westhoek is de ondersteuning nodig. Er is ook een veroudering van de bevolking aan de gang en dat is niet goed voor de dynamiek van de regio. Voor de retentie van jongeren en het doorstromen naar hogeschool of universiteit, moet er iets gebeuren inzake hoger onderwijs. De Westhoek is dan problematischer dan de regio's Kortrijk of Brugge. Wat door de heer Durnez wordt voorgesteld aan opleidingen is daarenboven noodzakelijk in functie van toeleiding naar de arbeidsmarkt. Daarenboven is er het probleem in de Westhoek dat er geen hoger onderwijsaanbod is binnen een redelijke afstand. Veel sociaal zwakkeren maken er de doorstroming naar het hoger onderwijs niet. Dat kan niet de reden zijn om de schoolloopbaan te moeten afbreken.

Er is een verandering in cultuur aangaande leren en ontwikkelen bezig. Dat is een werk van vele jaren en vele mensen. Het zal ook veel overleg en afstemming vragen om dat tot een goed einde te brengen.

6. Vragen en opmerkingen van de leden

De voorzitter: Ik dank alvast alle vijf de sprekers met elk hun zeer eigen invalshoek.

Mevrouw Laurence Libert: Er is al gezegd dat de Vlaamse kwalificatiestructuur nog niet zo goed is uitgetekend. Zal het niet problematisch zijn als er in september 2009 al concrete uitvoering is van het hbo en er nog geen Vlaams kwalificatiekader is? Zullen er dan geen tegenstrijdigheden zijn?

In welke mate denken de sprekers dat clusters van competenties een meer duidelijke plaats kunnen krijgen door deelcertificaten uit te reiken?

Meer fundamenteel is dat het hbo een antwoord moet

bieden op het tekort aan vakmensen en stielmannen en op het moeizaam invullen van knelpuntberoepen. Heel wat jongeren verlaten de schoolbanken zonder voldoende bagage voor onmiddellijke indiensttreding. Waar vroeger een diploma tso of bso garant stond voor een job, is dat vandaag niet het geval. Hbo kan in die zin inderdaad een oplossing bieden. Het klopt echter dat om diverse redenen niet elke leerling het hbo zal volgen. Dan lijkt het jammer dat een opleiding tso en bso niet meer tot een job leiden. Zo worden leerlingen van de opleidingen kantoor in bso/tso weggeconcurrereerd door leerlingen die de opleiding op een hoger niveau volgen. Zelfs als receptionist voldoet een bso-leerling blijkbaar niet meer. Moeten we dan niet toch los van het hbo bepaalde richtingen opschalen voor wie niet kiest voor het hbo? Een job is immers voor iedereen de weg naar zelfrespect en zelfredzaamheid. Misschien is het nu het moment bij uitstek daarvoor.

Het hbo zal een amalgaam van allerhande opleidingen zijn. Wij vrezen dat de eenvormigheid tussen de instellingen en opleidingen niet zal kunnen worden gewaarborgd. Ook de groep die voor hbo kiest, zal heel divers zijn. Hoe kan eenvormigheid gegarandeerd worden, ook financieel?

Zowel de naam hbo als de benaming van de certificaten en diploma's zullen in de sector tot heel wat verwarring leiden. Daarover is al in grote mate een mening gegeven.

Mevrouw Katleen Helsen: Ik ben vooral geïnteresseerd in de projecten die lopen in de Westhoek. Mijnheer Durnez, kunt u op basis van de ervaring met de projecten specifieke opmerkingen formuleren bij de nota?

De sprekers blijken het niet eens te zijn over het aantal studiepunten voor niveau 5. Sommigen stellen dat we resoluut voor 120 moeten kiezen, en met andere opleidingen zouden we sowieso in de problemen komen. Er zijn in Vlaanderen wel degelijk opleidingen met minder dan 120 studiepunten. Tot vandaag bestond de intentie om daarvoor toch zeker de 90 studiepunten te behalen. Anderen stellen dat prioriteit moet worden gegeven aan wat in Vlaanderen nodig is. Bepaalde van die opleidingen zouden precies heel goed aan de arbeidsmarktbehoeften tegemoetkomen en enige garantie bieden voor de studenten. Blijft dus de vraag wat we ermee aan moeten.

De heer Lieven Desmet hield een pleidooi om na te gaan of de opleidingen die in bedrijven worden aangeboden, in aanmerking kunnen komen om ingepast te worden in het hbo. Dat lijkt me een quasi onhaalbare opdracht, al ben ik ervan overtuigd dat er vaak zeer waardevolle opleidingen door bedrijven worden

aangeboden. Komt de EVC-procedure niet voldoende tegemoet aan de vraag om die competenties te kunnen meenemen? Ik ben het er wel mee eens dat instellingen zoals SYNTRA en VDAB moeten worden betrokken in het hele verhaal. Is het echter haalbaar om dat vanuit elk bedrijf afzonderlijk te doen?

De heer Leo Pieters: Voor wie in landelijke streken woont, betekent hoger onderwijs volgen bijna onvermijdelijk meer afstand afleggen. Daarbij speelt niet enkel de mobiliteit voor de opleiding, maar tevens het beroepsleven zelf. Er zijn mensen die uit de streek wegtrekken, maar ook die er blijven werken en voor de opleiding uit de streek wegtrekken.

We hadden het over onderwijsverstrekkers. In welke mate kunnen bedrijfsopleiders ingeschaald worden en is het opportuun om dat te doen?

Ik heb voordien al een suggestie gedaan om het vooropgestelde hbo eerder bho, bedrijfsgericht hoger onderwijs, te noemen. Het bedrijfsleven hangt er aan vast en er is een finaliteit van doelgerichte opleiding, en een tweede van doorstroming. In welke mate kan het bedrijfsleven meespelen? De financiering zal ook vanuit één departement gefinancierd moeten worden. Welk is daartoe het best geplaatst?

In welke mate moet eerst orde op zaken gesteld worden in het secundair onderwijs? De getuigenis over het zevende jaar heeft me zeer overtuigd, temeer omdat ik zelf uit die onderwijsvorm kom. Waar moeten we met tso en bso naartoe en dekt de vlag de lading wel? Zijn de zevende jaren met elkaar te vergelijken? Hoe moeten we ze inschalen? Om ze gesubsidieerd te krijgen moet men inderdaad soms de wereld verzetten. Is het dan allemaal wel volgens de normen?

Het bedrijfsleven moet iets gaan betekenen. Hoe ziet u de vakbonden daarin meegaan? In welke mate spelen vakbonden en sociaal overleg een rol?

De heer Hans Schoofs: Mevrouw Magda Kirsch waarschuwt voor de paradox tussen de flexibilisering en modularisering. Zij stelt dat competenties allicht anders geclusterd moeten worden in een modulair systeem. Ik hoor de heer Lieven Desmet dan weer pleiten voor de mogelijkheid om dit op te nemen in het kader van levenslang leren. Dat lijken me pleidooien voor een modulair systeem, want ik zie niet in dat iemand die moet bijscholen, nog een jaar een volledige cyclus zal afhandelen. Heb ik het goed dat de meeste sprekers zich toch vinden in een modulair aanbod van hoger beroepsonderwijs?

Ik hoor ook dat er een stap weg van de schoolse situatie moet worden gezet en dichterbij de praktijk.

Ik meen dat het toch ook een uitnodigend effect moet hebben op jongeren om ze die stap verder te doen zetten qua opleiding.

Een heldere structuur met duidelijke leertrajecten is nodig en dat vind ik ook in de discussienota terug. Dat impliceert wel dat er werk moet worden gemaakt van scherp afgelijnde modules binnen het systeem. Als men dan spreekt van een kort traject, om hoeveel modules zal het dan gaan?

Van de financiering voor niveau 5 moet werk gemaakt worden. De CLB's moeten bij het advies betrokken worden en de richtingen moeten ernstig genomen worden. Op SID-in's moet ze ook aanwezig kunnen zijn om promotie voor de richtingen te kunnen maken.

7. Antwoorden van de sprekers

De heer Franz Verplancke: Ik ben ook nog coördinerend directeur Handel bij het VSKO (Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs). De leerplannen Handel zijn de voorbije jaren totaal herwerkt. Volgend jaar zal de eerste groep in het nieuwe profiel afstuderen. Bedoeling was terug te keren naar de basis. Men moet er rekening mee houden dat handelsonderwijs ontstaan is in 1972 binnen aso-scholen. Het is tso geworden omdat het vak dactylo erin zat. Dat moest in 29sten betaald worden en zat niet in de verschaling van aso-types. Voor heel wat leerkrachten Handel is het dan ook niet duidelijk dat het een tso-opleiding is. Het is een theezakmodel: eenmaal persen levert het aso-model op, een tweede keer is dan de Handel. Meestal werden dezelfde leerboeken gebruikt, maar de opleiding was verwaterd. Een aantal leerlingen wordt in een school gehouden omwille van het feit dat precies dat tso-model in een school wordt aangeboden. Ze zitten in Handel of Kantoor zonder ook maar de minste affiniteit met het vak te voelen. Komt daarbij dat de jongste jaren alles wat boord of das draagt een negatieve bijklank heeft gekregen. Een job in boekhouding is niet aantrekkelijk, net zo min als een staatsambt. Hoe kan handelsonderwijs dan gepromoot worden?

Een tweede groot probleem is dat we zien dat in centra die verstedelijken allochtonen doelbewust voor kantooropleidingen kiezen. Hun beeldvorming is net omgekeerd: dat kan hen veel verder brengen. Ik wil zeker niet racistisch overkomen, maar wat competenties betreft, behalen zij niet die competenties die onze bedrijven voorstaan. Ze worden ook vaak geweigerd voor taalgebruik.

Door die twee problemen komen veel mensen uit

kantooropleidingen niet aan de bak.

Eigenlijk moet ook het secundair onderwijs eens opnieuw worden uitgedacht. Zo kan er een economische richting op een theoretisch niveau worden uitgewerkt en eentje op beroepsgericht niveau. Die kunnen dan geclusterd worden. Dat doen wij al lang in onze school. Aso-groepen en tso-groepen mogen niet worden samengezet, maar dat is toch zeer verrijkend. Zo moet bijvoorbeeld iemand uit het aso een dissertatie kunnen schrijven, maar de BIN-normen (Belgisch Instituut voor Normalisatie) worden aangeleerd in tso. De tso-leerlingen lachen zich een breuk met de aso-leerlingen omdat ze niet kunnen typen, en omgekeerd omdat de anderen niet kunnen formuleren. Als men die beide samenbrengt, sta je verder.

Het hbo is een ander verhaal. Een aantal leerlingen stroomt uit uit het tso en is gedegouteerd. Ze hebben geen diploma. Sommige scholen leveren dat dan toch af en laten de leerlingen aan hun lot over, met wat ze beschouwen als een toegangsticket voor de maatschappij in handen. Wij vertikken het om een diploma af te leveren in zo'n geval. Een leerling die voor informaticabeheer koos, maar na twee jaar programmeren de pc spuugzat is, kan in onze proeftuin geheroriënteerd worden naar een andere richting, zoals boekhouden. Dan kunnen ze in het hbo uiteindelijk toch nog dat niveau halen. Dan vind ik het niet meer dan fair dat mensen die dat niveau uiteindelijk halen, ook het diploma secundair onderwijs krijgen. Dat is dan verworven als toegangsticket met een ander doel dan werk.

Het diploma lager secundair onderwijs is ook een grap, want daar is men niets mee. We moeten eerlijk zijn: wie stopt met studeren aan achttien jaar of in een zevende jaar bso, kan niet ver komen. Wie kan garanderen dat men gedurende 40 jaar kan teren op het diploma secundair onderwijs? In het kader van levenslang leren kan dat niet. Iemand die een stap verder heeft gezet, moet dat noodzakelijke papiertje krijgen, of je schaft het af.

De heer Lieven Desmet: Mijn verhaal was niet tegenstrijdig. We moeten goed overwegen waarvoor we een kwalificatiestructuur gebruiken. Misschien moeten we het dan niet langer zo noemen, maar kan het weer een diplomastructuur worden genoemd. Maar dat is in Europees perspectief zeker niet de bedoeling.

Een van de belangrijkste zaken was het clusteren van deelcertificaten, het modulariseren enzovoort. Men kan alleen maar voor elk profiel dat men wil laten afstuderen, een competentieprofiel uitwerken. Dan weet men welke competenties moeten worden behaald en verder doet onderwijs het werk. Het is on-

zinnig om overal dezelfde modules of opleidingsstappen te willen. Dat maakt het wel moeilijk om van de ene school naar de andere te trekken. Dat zet dan wel weer een rem op het shoppen, maar er blijft een probleem bestaan omdat de behaalde studiepunten in de ene school niet zomaar naar de andere getransfereerd kunnen worden. Ik zou omwille daarvan echter niet afstappen van het modulaire systeem.

Mevrouw Stern Demeulenaere: U geeft toch toe dat bepaalde modules wel overdraagbaar moeten zijn, zoals bedrijfsbeheer?

De heer Lieven Desmet: Dat lijkt me evident.

Mevrouw Magda Kirsch: Het gaat over modules die gelinkt zijn aan een opleidingsonderdeel, bij wat u zegt. Daar is er geen enkel probleem. Momenteel zijn heel wat modules dat niet meer, maar ze zijn gelinkt aan een aantal competenties die elkaar aanvullen en zo de cluster van twee of drie opleidingsonderdelen zijn. Als daar te veel verschillen bestaan tussen de verschillende opleidingsverstrekkers, is overdracht moeilijk. Daarom zijn goede afspraken cruciaal. In Groot-Brittannië blijkt dat 54 percent van de studenten met een foundation degree verder studeert. Het gros daarvan doet dat binnen de eigen instelling omdat die tegenstelling daar niet bestaat tussen modules die elkaar niet zouden volgen. Er moet eigenlijk over competentieclusters gesproken worden. Hoe die dan worden aangeboden, blijft gelijk, maar dan moeten die wel ongeveer gelijklopen zodat studenten niet de indruk krijgen dat ze met dat verworven papierje niet verder kunnen.

Ik wil niet dat alle studenten verder studeren. Dat wil ik even duidelijk stellen. Er mag echter ook geen prioriteit worden toegekend aan arbeidsmarkt of doorstroming. Een student moet de mogelijkheid krijgen om te kiezen. Als die keuze volwaardig moet zijn, dan moet ze voorbereid zijn op beide. Het is niet goed dat het alleen beroepsgericht zou moeten zijn. Een aantal studenten zet daarmee een eerste stap en krijgt misschien zin om toch verder te studeren. Die studenten worden dan kansen ontnomen.

De kwalificatiestructuur lijkt me duidelijk geënt op de Europese, en die is te vinden, want ze is goedgekeurd na opmerkingen van de diverse landen. Allicht zullen sommige opleidingen in eerste instantie niet correct worden ingeschaald. Daar moet kwaliteitszorg dan voor een opvolging instaan. We hebben er echter al lang genoeg op gewacht en mogen dit niet langer laten ophouden.

De heer Jan Durnez: In 2006, begin 2007 hebben we vijf projecten uitgezet in de Westhoek. Ze zijn binnen een netwerk gecreëerd en zijn geen initiatief van één instelling of niveau, maar zijn met andere

partners opgezet. Ze zijn geïnspireerd op behoeften die werden aangereikt vanuit het bedrijfsleven. In die streek is dat voornamelijk de voedingssector, de industriële technieken en vormen van toerisme en recreatie.

Het ambitieniveau zat op niveau 5 en kwam dus niet in conflict met de zevende jaren. We focusten op een aantal zaken. Hoe zullen de criteria om te programmeren tot stand komen en hoe zullen ze toegepast worden? Wie kan initiatieven nemen? Zal dat in eerste instantie vanuit het CVO zijn? We zijn vragende partij opdat het secundair onderwijs in samenspel met de hogescholen of derden initiatieven zou kunnen nemen. We willen geen partners uitsluiten in die proefperiode die niet lang mag duren, want we willen dat dit gebied niet langer verstoken blijft van vormen van hoger onderwijs.

De heer Lieven Desmet: Ik ben het hoegenaamd niet eens met wat mevrouw Kirsch vertelde. En ik vind ook niet dat niveau 5 op 120 studiepunten zou moeten komen. Het is niet omdat er iets Europees ergens in een tekst staat dat dat klakkeloos moet worden overgenomen. Hierover zou Europees eens ernstig nagedacht moeten worden. We moeten de kwalificatie inschatten en het niveau daarvan. Het gaat niet op nodeloos opleidingen te rekken om toch maar aan die studiepunten te komen. Er moet worden bekeken welk kwalificatieniveau bereikt wordt en binnen welk aantal studiepunten en periode dat kan. Dat kost minder geld en brengt die mensen een stuk vlugger op de arbeidsmarkt. Als ze goed geschoold zijn, is er geen probleem.

Ik volg de idee van een normalisering van het secundair onderwijs. Zo kunnen we vermijden dat een reeks ongemotiveerde mensen op de arbeidsmarkt of in het hoger onderwijs terechtkomen.

Als we erin slagen uit te leggen dat opleidingen een leven lang alternerend moeten kunnen gevolgd worden, dan zal het probleem niet zozeer bij de vakbonden liggen. Dan zullen ook de werkgevers het soms moeilijk hebben, omdat er goede mensen een periode van de werkvloer worden gehaald. Dat gesprek wordt echter grotendeels via de competentieagenda gevoerd. We moeten dus de werkgevers overtuigen dat mensen verder laten ontwikkelen in ieders belang is.

De heer Hans Daale: In de afgelopen vier tot vijf jaar hebben we uit het bedrijfsleven dezelfde vragen gekregen. We hebben ervoor geopteerd ze even buiten de deur te houden. We wilden eerst scherp neerzetten wat een associate degree moest inhouden, om

zo een meetlat te hebben. Vervolgens kon worden ingebracht wat er allemaal in dat bedrijfsleven gebeurt. Als bachelors niet op niveau 6 zitten, dan zijn ze verkeerd geaccrediteerd.

Het bedrijfsleven komt nu met zijn branchediploma's, die betaald worden. Ze gaan die onderbrengen in een associate degree. De discussie en de afweging met de associate degree komen nu pas op gang. Het bedrijfsleven is nu blij dat het er is en dat ze over een waardemeter beschikt. Het is bij ons wel zo, dat wat onder 120 ECTS zit, niet betaald wordt en 'non-formal' is. Als je echter met dat diploma naar de associate degree gaat, heb je nog maar dertig punten te gaan. Dat weet men ook.

We moeten naar een systeem in het levenslang ontwikkelen, met een 'national qualification system'.

De heer Leo Pieters: Hoe ziet u de inschaling van het VAPRO-gebeuren (Vakopleiding voor de procesindustrie) in een Vlaamse context? Ik neem aan dat het niveaus 3, 4 en 5 behelst. Er is van uitgegaan dat er genoeg studenten de finaliteit van bso en tso niet halen. Op die manier kunnen ze dan wel iets halen.

De heer Hans Daale: VAPRO-C en VAPRO-D kennen we in Nederland. Het gaat om procestechnologie. De eerste is mbo 4, en kan als deel, als branchediploma, gehaald worden. VAPRO-D is een associate degree. Die kan dus uit het verhaal gehaald worden. Iedereen haalt dus straks een associate degree chemische technologie. Die is omgebouwd en zit op niveau 5.

VAPRO-A, -B en -C zullen dan in het middelbaar onderwijs ondergebracht zijn.

De heer Hans Schoofs: Ik blijf vraagtekens hebben bij de onenigheid over de finaliteit. Leerlingen die inschrijven vanuit het beroepsonderwijs, zijn mijns inziens wel van plan maximaal gekwalificeerd uit te stromen. Anderzijds kan iemand met tien jaar beroepservaring enkel geïnteresseerd zijn voor een bepaald luik, maar niet in de studiepunten. Waar zit dan het probleem?

De heer Lieven Desmet: U schetst het bijzonder goed. Wat centraal moet staan, is wat men wil dat iemand doet als hij uit een opleiding komt. Wat moet hij kunnen? Als dat kan in 90 studiepunten, waarom zou men er dan 120 van maken?

Mevrouw Magda Kirsch: Dan hoeft het ook niet op niveau 5 te zitten. Ik zou alleen teleurgesteld zijn als we leerlingen alleen zouden opleiden voor tewerkstelling in Vlaanderen. We moeten het breder zien.

De heer Hans Schoofs: Ik begrijp u wel, maar het is een stuk een verwachtingspatroon. U stelt dat als iemand op de arbeidsmarkt komt als bachelor, master of hbo'er, er niet meteen gegoocheld wordt met studiepunten. Men moet al echt betrokken zijn bij onderwijs om dat te kunnen inschatten. Toch vind ik dat de arbeidsmarkt enige inschatting moet kunnen maken van wat de betrokkene in zijn mars heeft.

De heer Jan Durnez: Wat RESOC Westhoek voorbereid had, bestond uit drie modules. De derde gaf de mogelijkheid om de twee sporen te kiezen: afronden of aansluiten op de bachelor. We blijven ervan overtuigd dat dit een goede keuze is, omdat de instroom van die opleiding van alle kanten zal komen: secundair beroepsonderwijs, terugval uit de bachelor enzovoort. Jonge mensen rijpen een tijd en beslissen dan. Ik hoop dat de minister ruimte laat voor die invalshoek.

De verslaggevers,

De voorzitter,

Katleen MARTENS
Leo PIETERS

Monica
VAN KERREBROECK